

СТРУКТУРИЗАЦІЇ ЗНАНЬ ПРО ЗОВНІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ, ЩО СУТТЄВО ВПЛИВАЄ НА РОЗБУДОВУ ТА РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПЛАТФОРМИ В УКРАЇНІ

STRUCTURING KNOWLEDGE ABOUT THE ENVIRONMENT, ACTUALLY INFLUENCE ON DEVELOPMENT AND DEVELOPMENT OF INVESTMENT PLATFORM IN UKRAINE

Стаття присвячена структуризації знань про зовнішнє середовище, що суттєво впливає на розбудову та розвиток інвестиційної платформи в Україні на основі використання методології PEST аналізу. У дослідженні використано загально-наукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: аналізу і синтезу, порівняння, критичного оцінювання, семантичного моделювання, бальної оцінювання. Досліджено суть економічної категорії «інвестиційна платформа». Систематизовано фактори зовнішнього середовища розбудови та розвитку інвестиційної платформи на політичні, економічні, соціальні та технологічні. На підставі їх дослідження оцінено ступінь вагомості кожного фактора як добуток їх вагомості для досліджуваної системи, напряму впливу та міри впливу факторів. Сформовано три можливих сценарії подальшої розбудови та розвитку інвестиційної платформи в Україні. Рекомендовано віддати перевагу реальному сценарію, оскільки він є найбільш вірогідною альтернативою, як з економічної, так і з практичної точки зору.

Ключові слова: PEST-аналіз, фактори, ступінь вагомості факторів, інвестиційна платформа, бальна оцінка, зовнішнє середовище.

Стаття посвящена структуризации знаний о внешней среде, что существенно влияет на построение и развитие инвестиционной платформы в Украине на основе использования методологии PEST анализа. В исследовании использованы общенаучные и специальные методы исследования, в частности: анализа и синтеза, сравнения, критического оценивания, семантического моделирования, балльного оценивания. Исследована суть экономической категории «инвестиционная платформа». Систематизированы факторы внешней среды построения и развития инвестиционной платформы на политические, экономические, социаль-

ные и технологические. На основании их исследования оценена степень значимости каждого фактора как произведение их значимости для исследуемой системы, направления влияния и меры воздействия факторов. Сформированы три возможных сценария дальнейшего построения и развития инвестиционной платформы в Украине. Рекомендуется отдать предпочтение реальному сценарию, поскольку он является наиболее вероятной альтернативой, как с экономической, так и с практической точки зрения.

Ключевые слова: PEST-анализ, факторы, степень значимости факторов, инвестиционная платформа, балльная оценка, внешняя среда.

The article is devoted to the structuring of knowledge about the external environment, which significantly affects the construction and development of the investment platform in Ukraine based on the use of the PEST analysis methodology. The study used general scientific and special research methods, in particular: analysis and synthesis, comparison, critical assessment, semantic modeling, scoring. The essence of the economic category "investment platform" is investigated. The factors of the external environment for building and developing the investment platform on political, economic, social and technological are systematized. Based on their research, the degree of significance of each factor is estimated as the product of their significance for the system under study, the direction of influence and the measure of the influence of factors. Three possible scenarios have been formed for the further construction and development of an investment platform in Ukraine. It is recommended to give preference to the real scenario, since it is the most likely alternative, both from an economic and from a practical point of view.

Key words: PEST-analysis, factors, importance of factors, investment platform, scoring, external environment.

УДК 330.322.012

Кравчун А.С.

к.держ.упр., здобувач

Класичний приватний університет

Постановка проблеми. Сучасні світові тенденції економічного розвитку господарювання диктують нові вимоги щодо залучення інвестицій в національну економіку. Саме тому необхідно звернути увагу на застосування більш новітніх інструментів та механізмів, які дозволять прискорити залучення інвестицій в Україні та мінімізувати супутні ризики, що гальмують інвестиційні процеси і негативно впливають на інвестиційний клімат країни. Зазначеному передують дослідження факторного середовища системи для обґрунтування напряму її розвитку та шляхів подолання наслідків негативного впливу зовнішніх умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики залучення інвестицій в національну економіку знаходить своє відображення в працях багатьох відомих вітчизняних науковців, зокрема таких як, О. Амоша, Л. Бакаєв, С. Бесонова, О. Величко, Т. Власюк, О. Гаврилюк, М. Герасимчук, О. Добровольська, Б. Литвин, І. Лукінов, А. Пересада, В. Трегобчук та інших. Вивченням теоретичних та практичних аспектів розподілу інвестиційних коштів приділяли свою увагу в наукових працях такі закордонні вчені як: І. Андел, І.Банєва, Г. Бірман, І. Бланк, А. Зелль, В. Лагодієнко, А. Мазаракі, М. Портер, Т. Пономаєнко, А. Стрікланд, Дж. Томпсон, Е. Фішер та інші.

Проте, нові умови існування та розвитку України вимагають структуризації знань про зовнішнє середовище, що суттєво впливає на розбудову та розвиток інвестиційної платформи в Україні.

Постановка завдання. Метою статті є структуризація знань про зовнішнє середовище, що суттєво впливає на розбудову та розвиток інвестиційної платформи в Україні на основі використання методології PEST аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зважаючи на відсутність визначення «інвес-

тиційної платформи» як економічної категорії, пропонується використовувати наступну семантичну модель:

$$\langle \text{інвестиційна платформа} \rangle \in \left\{ \begin{array}{l} \langle \text{інвестиції} \rangle \\ \langle \text{платформа} \rangle \end{array} \right.$$

де «інвестиції» виступають як вкладення капіталу, k , на період t з метою отримання вигоди (прибутку), p [1], а «платформа» – програма дій, система поглядів, вимог зацікавлених сторін [2]. Крім того, інвестування як механізм, а платформа

Таблиця 1

Матриця PEST – аналізу факторів розбудови та розвитку інвестиційної платформи в Україні

Політичні фактори	Економічні фактори
Воєнний конфлікт та АТО на Сході України, анексія Криму Різкі зміни політичних курсів держави Двозначність тлумачення актів нормативно-правової бази та прогалини у законодавстві Недостатній рівень ініціативності, повноважень та відповідальності органів державної влади та місцевого самоврядування в сфері інвестування Непередбачуваність політичних змін міжнародного рівня щодо руху капіталу Участь держави у міжнародних програмах та договорах-співпраці в сфері сприяння та взаємного захисту інвестицій, вирішення інвестиційних спорів Регуляторні та фінансові зобов'язання перед зовнішніми кредиторами Розвиток інфраструктури інвестування Корупція Членство України в СОТ Інтеграція в ЄС Трансформація митного регулювання Наявність процесів лобіювання комерційних інтересів на державному рівні Відсутність відповідного фінансування та підтримки на державному рівні ініціативних груп та інвестиційних проектів Розвиток захисту міноритарних інвесторів Мінливість умов забезпечення гарантій інвестицій Застосування національного режиму для ведення інвестиційної діяльності та можливості застосування пільгового режиму інвестування До іноземних інвесторів не застосовується націоналізація капіталів Можливості приватизації для інвесторів	Значний рівень інфляції Девальваційні процеси Зниження кредитоспроможності населення Зниження паритету купівельної спроможності та зміна структури попиту Збільшення тарифів, цін на товари і послуги Розширення тіньового сектору економіки Зростання безробіття Зниження ділової активності, Криза ліквідності та банкрутство суб'єктів господарювання Скорочення обсягів реінвестування Скорочення кредитування, зростання кредитної та облікової ставки Нерівність розвитку економіки за регіонами Зменшення обсягів ВВП країни Зростання бюджетного боргу Недосконала ринкова інфраструктура Значний податковий та адміністративний тиск на бізнес-процеси Згорання довгострокового інвестування Відтік капіталу з країни Експортно-орієнтоване виробництво та його залежність від кон'юнктури зовнішнього ринку Виробництво з низьким рівнем доданої вартості
Соціальні фактори	Технологічні фактори
Вимушена міграція населення та значна диференціація його за регіонами Недостатній рівень формування громадянської свідомості Низький рівень життя населення Значна схильність до корупції Негативне ставлення до інститутів, недовіра суспільства до влади Відтік, і як результат, дефіцит кадрів Демотивація найманих працівників Невідповідність умов праці та техніки безпеки міжнародним стандартам Фінансова неграмотність Ментальність та зміна цінностей суспільства Культура споживання та заощадження Недостатнє забезпечення інформацією населення щодо альтернатив інвестування Невідповідність освіти потребам ринку праці	Технологічна відсталість суб'єктів господарювання Недосконалість державної політики структурно-технічної модернізації національної економіки Значний рівень зносу основних засобів Низький рівень фінансування НДДРК на державному рівні Демотивація суб'єктів господарювання у впровадженні інновацій на всіх рівнях Недосконалість захисту інтелектуальної власності Недостатня інтеграція інформаційних технологій у сфери суспільного життя та секторів національної економіки Скорочення кількості випускників ВНЗ за технічними спеціальностями Низький відсоток приживлюваності та освоєння нових технологій

Джерело: розробка автора

як базис в сукупності формують нові властивості системи – інвестиційної платформи, синергетичний ефект яких забезпечує формування інвестиційно-привабливого середовища в Україні та просування бренду країни за кордоном. Таким чином, інвестиційна платформа виступає сукупністю програм, дій, систем поглядів, принципів, механізмів управління інвестиційними потоками, забезпечуючи їх мобільність та диверсифікацію у просторі та часі з метою формування ринку інвестиційного капіталу та ринку інвестиційних товарів і послуг.

Для структуризації знань про зовнішнє середовище, що суттєво впливає на розбудову та розвиток інвестиційної платформи в Україні, варто звернути увагу на результати здійсненого PEST – аналізу інвестиційних процесів в Україні, представлені в табл. 1.

Для визначення факторів зовнішнього середовища, які визначають умови розбудови та розвитку інвестиційної платформи в державі представимо матрицю профілю PEST-аналізу (табл. 2), де оцінимо вплив кожного фактора, його вагомість, визначимо напрям впливу та на основі отриманих результатів, встановимо ступінь вагомості кожного з них.

Напрямок впливу фактору z_i визначається таким чином: позитивний вплив на досліджувану систему визначається (+1), а негативний – (-1). Вагомість фактора x_i та його вплив на досліджувану систему y_i визначимо експертним шляхом за допомогою бального оцінювання:

$$x_i = \begin{cases} \text{"неважливий"} \in 0; \\ \text{"мало важливий"} \in 1; \\ \text{"достатньо важливий"} \in 2 \\ \text{"вкрай важливий"} \in 3 \end{cases},$$

$$y_i = \begin{cases} \text{"вдсутній вплив"} \in 0 \\ \text{"дуже низький рівень"} \in 1; \\ \text{"низький рівень"} \in 2; \\ \text{"середній рівень"} \in 3; \\ \text{"високий рівень"} \in 4; \\ \text{"дуже високий рівень"} \in 5 \end{cases}. \quad (1)$$

Тоді ступінь вагомості фактора визначимо наступним чином:

$$S_i = x_i \times y_i \times z_i. \quad (2)$$

Аналізуючи дані, отримані з табл. 2 виділимо фактори, які на фоні інших суттєво впливають на розвиток інвестиційної платформи в Україні, визначаються максимальним ступенем вагомості. Серед них визначено такі як:

- 1) політичні: воєнний конфлікт та АТО на Сході України, анексія Криму, участь держави у міжнародних програмах та договорах-співпраці в сфері сприяння та взаємного захисту інвестицій, вирішення інвестиційних спорів, розвиток інфраструктури інвестування, корупція, відсутність відповідного фінансування та підтримки на державному рівні ініціативних груп та інвестиційних проектів;
- 2) економічні: розширення тіньового сектору економіки, криза ліквідності та банкрутство

Таблиця 2

Матриця профілю PEST-аналізу факторів розбудови та розвитку інвестиційної платформи в Україні

Найменування фактору середовища	x_i	y_i	z_i	S_i
1	2	3	4	5
Політичні фактори				
Воєнний конфлікт та АТО на Сході України, анексія Криму	3	5	-	-15
Різкі зміни політичних курсів держави	2	4	-	-8
Двозначність тлумачення актів нормативно-правової бази та прогалини у законодавстві	2	3	-	-6
Недостатній рівень ініціативності, повноважень та відповідальності органів державної влади та місцевого самоврядування в сфері інвестування	2	4	-	-8
Непередбачуваність політичних змін міжнародного рівня щодо руху капіталу	2	3	-	-6
Участь держави у міжнародних програмах та договорах-співпраці в сфері сприяння та взаємного захисту інвестицій, вирішення інвестиційних спорів	3	4	+	+12
Регуляторні та фінансові зобов'язання перед зовнішніми кредиторами	2	4	-	-8
Розвиток інфраструктури інвестування	3	4	+	+12
Корупція	3	4	-	-12
Членство України в СОТ	2	3	+	+6
Інтеграція в ЄС	2	3	+	+6
Трансформація митного регулювання	2	4	+	+8
Наявність процесів лобіювання комерційних інтересів на державному рівні	2	3	-	-6
Відсутність відповідного фінансування та підтримки на державному рівні ініціативних груп та інвестиційних проектів	3	4	-	-12
Розвиток захисту меншоритарних інвесторів	2	2	+	+4
Мінливість умов забезпечення гарантій інвестицій	2	3	-	-6

1	2	3	4	5
Застосування національного режиму для ведення інвестиційної діяльності та можливості застосування пільгового режиму інвестування	2	4	+	+8
До іноземних інвесторів не застосовується націоналізація капіталів	2	4	+	+8
Можливості приватизації для інвесторів	2	3	+	+6
Сума				-17
Економічні фактори				
Значний рівень інфляції	2	4	-	-8
Девальваційні процеси	2	4	-	-8
Зниження кредитоспроможності населення	2	3	-	-6
Зниження паритету купівельної спроможності та попиту	2	3	-	-6
Збільшення тарифів, цін на товари і послуги	2	3	-	-6
Розширення тіньового сектору економіки	3	4	-	-12
Збільшення безробіття	2	3	-	-6
Зниження ділової активності	2	3	-	-6
Криза ліквідності та банкрутство суб'єктів господарювання	3	4	-	-12
Скорочення обсягів реінвестування	3	4	-	-12
Скорочення кредитування, підвищення кредитної та облікової ставки	2	3	-	-6
Нерівність розвитку економіки за регіонами	2	3	-	-6
Зменшення обсягів ВВП країни	3	5	-	-15
Зростання бюджетного боргу	3	4	-	-12
Недосконала ринкова інфраструктура	2	3	-	-6
Значний податковий та адміністративний тиск на бізнес-процеси	3	4	-	-12
Згорання довгострокового інвестування	3	4	-	-12
Відтік капіталу з країни	3	4	-	-12
Експортно-орієнтоване виробництво та його залежність від кон'юнктури зовнішнього ринку	2	3	-	-6
Виробництво з низьким рівнем доданої вартості	3	4	-	-12
Сума				-181
Соціальні фактори				
Вимушена міграція населення та значна диференціація його за регіонами	2	4	-	-8
Недостатній рівень формування громадянської свідомості	2	3	-	-6
Низький рівень життя населення	3	4	-	-12
Висока схильність до корупції	2	3	-	-6
Негативне ставлення до інститутів, недовіра суспільства до влади	2	3	-	-6
Відтік, і як результат, дефіцит кадрів	3	4	-	-12
Демотивація найманих працівників	2	3	-	-6
Невідповідність умов праці та техніки безпеки міжнародним стандартам	1	2	-	-2
Фінансова неграмотність	2	4	-	-8
Ментальність та зміна цінностей суспільства	1	2	+	+2
Культура споживання та заощадження	1	2	+	+2
Недостатнє забезпечення інформацією населення щодо альтернатив інвестування	2	3	-	-6
Невідповідність освіти потребам ринку праці	2	3	-	-6
Сума				-74
Технологічні фактори				
Технологічна відсталість суб'єктів господарювання	3	4	-	-12
Недосконалість державної політики структурно-технічної модернізації національної економіки	2	4	-	-8
Значний рівень зносу основних засобів	3	4	-	-12
Низький рівень фінансування НДДРК на державному рівні	2	4	-	-8
Демотивація суб'єктів господарювання у впровадженні інновацій на всіх рівнях	2	3	-	-6
Недосконалість захисту інтелектуальної власності	2	3	-	-6
Недостатня інтеграція інформаційних технологій у сфери суспільного життя та секторів національної економіки	3	3	-	-9
Скорочення кількості випускників ВНЗ за технічними спеціальностями	2	3	-	-6
Низький відсоток приживлюваності та освоєння нових технологій	2	3	-	-6
Сума				-73

Джерело: розробка автора

суб'єктів господарювання [8], скорочення обсягів реінвестування, зменшення обсягів ВВП країни, зростання бюджетного боргу, значний податковий та адміністративний тиск на бізнес-процеси, згорання довгострокового інвестування, відтік капіталу з країни, виробництво з низьким рівнем доданої вартості;

3) соціальні: відтік, і як результат, дефіцит кадрів, вимушена міграція населення та значна диференціація його за регіонами, фінансова неграмотність, низький рівень життя населення;

4) технологічні: технологічна відсталість суб'єктів господарювання, значний рівень зносу основних засобів, недостатня інтеграція інформаційних технологій у сфери суспільного життя та секторів національної економіки.

За розрахунками, що представлені у табл. 2 доведено, що переважає негативний напрям впливу досліджених множин факторів. Зазначене підтверджують підсумкові бальні оцінки за множиною політичних факторів (-17), економічних (-181), соціальних (-74) та технологічних (-73). Низький показник щодо політичних факторів зумовлений тим, що у їх множині дію негативних факторів було компенсовано за рахунок дії позитивних факторів, які обумовлені результатами проведення реформ в Україні.

Найбільший негативний результат спостерігається за економічними факторами, що пояснюється затримкою у часі ефектів від реформ у суспільно-політичній сфері держави та неспроможністю суб'єктів господарювання здійснювати опір власними силами негативним явищам зовнішнього середовища. Першочерговість вирішення питань щодо військових дій на Сході України, виконання боргових зобов'язань держави обумовлюють нестачу регуляторної та фінансової уваги влади до суб'єктів господарювання як генераторів ВВП країни. Даний факт необхідно враховувати при розробці стратегії, яка буде направлена на залучення та освоєння обігу інвестиційних коштів в країні. Крім того, варто звернути увагу на те, що превалюють фактори, які не надають можливостей для розвитку системи, а чинять опір і становлять загрозу.

Отже, зазначені фактори характеризують складові зовнішнього та внутрішнього середовища, яке впливає на формування та розвиток інвестиційної платформи в Україні. Ступінь вагомості факторів досить суттєва, так як кожний з них окремо має вплив на систему в цілому, а визначена група факторів може призвести до характерних зрушень та пригальмувати інвестиційні потоки або, навпаки, прискорити розвиток інвестиційної платформи в державі.

За результатом проведених досліджень нами було сформовано три можливих сценарію формування та розвитку інвестиційної платформи в Україні.

1. Оптимістичний – передбачає застосування стратегії реалізації факторних переваг. Сценарій ґрунтується на поєднанні сильних сторін внутрішнього середовища країни для подальшого розвитку інвестиційної платформи та можливостей зовнішнього середовища, сприяти означеним процесам.

2. Песимістичний – передбачає реалізацію стратегії захисту інвестування, опору руйнівним силам зовнішнього середовища та негативному впливу внутрішніх диспропорцій у соціально-економічній системі держави для стабілізації інвестиційних процесів та формування інвестиційно привабливого іміджу країни. За таких умов система не розвивається, а намагається акумулювати всі існуючі ресурси з метою максимального тривалого утримання позицій та збереження власної життєздатності. Такий сценарій може застосовуватися обмежений період, доки не вдасться стабілізувати систему, втримати вплив негативних факторів, що гальмують та змінюють напрям руху інвестиційних потоків.

3. Реальний – передбачає втілення стратегії реалізації внутрішнього інвестиційного потенціалу або стратегії нейтралізації внутрішніх загроз. Сценарій базується на зосередженні зусиль, активізації тих факторів, які дозволяють за рахунок акумулювання сильних сторін внутрішнього середовища реалізувати можливості, які описують зовнішнє середовище, з метою одночасної мінімізації впливу на систему загроз та нейтралізації її слабких сторін.

Висновки з проведеного дослідження. В статті здійснено структурування знань про зовнішнє середовище, що суттєво впливає на розбудову та розвиток інвестиційної платформи в Україні на основі використання методології PEST аналізу. Побудовано матрицю профілю PEST-аналізу, де оцінено вплив кожного фактора, його вагомість, напрям впливу, ступінь вагомості як добуток вагомості фактора, міри його впливу на досліджувану систему та напряму впливу. За показником ступеню вагомості окремих факторів виділено ті, що на фоні інших суттєво впливають на розвиток інвестиційної платформи в Україні. Сформовано три можливих сценарію подальшої розбудови та розвитку інвестиційної платформи в Україні. Вважаємо, що наразі необхідно віддати перевагу реальному сценарію, оскільки є найбільш вірогідною альтернативою, як з економічної, так і з практичної точки зору.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Левчинський, Д.Л. Суть та економічна природа інвестицій і інвестиційного процесу [Текст] / Д.Л. Левчинський // Механізм регулювання економіки. – 2011. – № 2. – С. 131-139.

2. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/platforma>

3. Коробкова Н.А. PEST-анализ как инструмент оценки влияния внешней среды на реализацию потенциала территории / Н.А. Коробкова // Мир науки. научный интернет-журнал. – 2014. – вып.3. – С.1-9

4. Попова Ю.М. Маркетингові інструменти оцінювання інвестиційної привабливості регіону / Ю.М. Попова // Економіка і регіон. – 2016. – № 1 (56). – С. 71–76.

5. Розробка інвестиційної програми розвитку вугледобувних підприємств на основі SWOT- та PEST-аналізу / І.Є. Лозинський // Економіка промисловості. – 2011. – № 4. – С. 210-215.

6. Прохорова В. В. Стратегічний аналіз діяльності авіабудівних підприємств на основі технології SWOT та PEST- аналізу [Електронний ресурс] / В. В. Прохорова. – Режим доступу : http://www.kpi.kharkov.ua /archive/Наукова_періодика/vestnik/2010/9/NTU_XPI_59_2010_30.pdf. – Назва з екрану.

7. Кучерова Г.Ю. Оптимізація фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств / Г.Ю. Кучерова // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки». – № 3 (13), 2012. – С. 185-189.

8. Ponomarenko, T.V., and Khaertdinova, D.Z. 2015. Corporate systems of the knowledge management in the practices of integrated companies. Mediterranean Journal of Social Sciences, 6(3): 203-212. DOI: 10.5901/mjss.2015.v6n3s3p203.